

UDK 327.39(497.5)"2006"

Primljeno u uredništvo: 6. veljače 2006.

Prihvaćeno za tisak: 20. veljače 2006.

Hrvatska vanjska politika u 2006. godini: Izazovi pred nama

KOLINDA GRABAR-KITAROVIĆ*

Sažetak

Tri cilja usklađenog vanjskopoličkog djelovanja Republike Hrvatske jesu uključivanje u punopravno članstvo Europske Unije i NATO-a, razvijanje dobrosusjedskih odnosa i regionalne suradnje u jugoistočnoj Europi, te odgovarajuće pozicioniranje Republike Hrvatske i jačanje njezinog *imagea* u međunarodnim okvirima. U pregovorima će se tijekom godine otvoriti i neka od teških pitanja, pri čemu će održavanje postignutog nacionalnog konsenzusa biti od iznimne važnosti i jačati pregovaračku poziciju. Mnoge reforme koje se poduzimaju u vezi pristupanja Europskoj Uniji, posebice glede ispunjavanja političkih uvjeta, komplementarne su reformama koje je nužno provesti za dobivanje pozivnice za punopravno članstvo u Sjevernoatlantskom savezu. Svjesna svoje uloge u regiji, Hrvatska se zauzima za održavanje i unapređenje dobrosusjedskih odnosa utemeljenih na poštivanju međunarodnog prava, ravnopravnosti i međusobnog uvažavanja u rješavanju preostalih otvorenih pitanja. U međunarodnim okvirima, Hrvatska nastoji jačati image odgovornog člana međunarodne zajednice, koji pridonosi demokratizaciji, sigurnosti i stabilnosti na globalnom planu.

Ključne riječi: Republika Hrvatska, Europska Unija, NATO, vanjska politika, pregovori o pristupanju, *screening*, regionalna suradnja, CEFTA, globalna sigurnost, mirovne misije

Početak godine vrijeme je osvrta, kako na postignuća, tako i na moguće propuste, ali i razmišljanja o budućim planovima i željama. Kako osobno, ta-

* Mr. sc. Kolinda Grabar-Kitarović, ministrica vanjskih poslova i europskih integracija Republike Hrvatske, Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija Republike Hrvatske, Trg N. Š. Zrinskog 7-8.

ko i poslovno, na vrijeme koje dolazi gledam kao na izazov prepoznavanja novih prilika koje nam omogućuju da prijašnja postignuća nadogradimo i time ih dodatno potvrdimo. Uljuljkivanje u zadovoljstvo ostvarenim neupitno vodi nazadovanju, pa iznimno cijenim ljude i organizacije koji streme boljem i višem, postavljajući pred sebe nove izazove, te time pridonose razvoju društva u cjelini. Ne moram ni kazati da takvu poslovnu kulturu promičem i u ministarstvu kojem sam na čelu te i hrvatskoj vanjskoj politici pristupam na isti način.

Prema mome viđenju, tri cilja usklađenog vanjskopoličkog djelovanja Predsjednika Republike i predsjednika Vlade Republike Hrvatske, te Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija, kao i državne uprave u cjelini, jesu uključivanje u punopravno članstvo Europske Unije i NATO-a na temelju individualnih postignuća, razvijanje dobrosusjedskih odnosa i regionalne suradnje u jugoistočnoj Europi, te odgovarajuće pozicioniranje Republike Hrvatske i jačanje njezinog *imagea* u međunarodnim okvirima. U svezi svakog od njezinih ciljeva osvrnut ću se na postignuća i izazove koji su pred nama.

Izvan svake je sumnje da je vanjskopolički događaj koji je obilježio 2005. godinu početak pregovora o pristupanju Europskoj Uniji. Time smo otpočeli završnu, ali najzahtjevniju fazu našeg približavanja Europskoj Uniji. Cilj je jasno postavljen, a on jest u potpunosti ostvariti spremnost za djelovanje u okvirima punopravnog članstva ispunjavanjem svih za to postavljenih uvjeta. I to radi nas samih, radi boljeg života svakog hrvatskog građanina u suvremeno uređenoj demokratskoj državi, utemeljenoj na znanju, otvorenoj novim idejama i ulaganjima, uključenoj u globalne tijekove. U procesu približavanja Europskoj Uniji, Republika Hrvatska ne natječe se s drugim državama kandidatkinjama, ona se natječe sama sa sobom kako bi uložila svoje najbolje napore i postigla najbolje rezultate.

Što se samih pristupnih pregovora tiče, u 2006. godini očekuje nas dovršetak postupka *screeninga*, to jest analitičkog pregleda i ocjene usklađenosti našeg zakonodavstva s pravnom stečevinom Europske Unije, u svih 33 poglavlja za koja se provodi, i to vrlo dinamičnim rasporedom, od čak nekoliko sastanaka tjedno. Također, za poglavlja za koja će Europska komisija izraditi i izvješća o *screeningu* kao i vlastita pregovaračka stajališta, početak će biti i sadržajni pregovori. U ovome trenutku nezahvalno je nagađati koji će biti njihov broj, ali se nadam da će to biti više od 10 poglavlja. Na taj bismo način ostvarili i željenu dinamiku zatvaranja pregovora u roku od dvije i pol do tri godine. No, moram istaknuti da privremenim zatvaranjem pregovora u pojedinim poglavljima nije gotovo i ispunjavanje njima preuzetih obveza, dapače, ono traje, ne samo do ulaska u Europsku Uniju, već i nakon što postanemo punopravna članica. U pregovorima će se tijekom godine otvoriti i neka od teških pitanja, pri čemu će održavanje postignutog nacionalnog konsenzusa biti od iznimne važnosti i jačati pregovaračku poziciju. Još jednom treba naglasiti da će osnovna misao vodilja pregovora biti kakvoća dogovorenog s aspekta zaštite najvažnijih nacionalnih interesa, a ne isključivo njihova brzina,

no, također, da uspjeh države kandidatkinje u pregovorima o pristupanju nije razmjeran broju prijelaznih razdoblja dogovorenih s Europskom Unijom. Uspješne pregovore o članstvu potrebno je voditi s perspektivom očuvanja i promicanja socijalne i gospodarske kohezije u samoj Hrvatskoj, kao i s Europskom Unijom, poduprte primjerenom i uravnoteženom razvojnom politikom i Hrvatske i Europske Unije.

Usporedo s napretkom u pregovorima i ispunjavanjem preuzetih obveza intenzivirat će se i aktivnosti na provedbi komunikacijske strategije, i to njezinog unutarnjeg i vanjskog segmenta. Naime, osim što hrvatskim građanima treba objektivno obrazložiti tijek i rezultate pregovora, koristi i troškove pristupanja Europskoj Uniji, kako bi mogli zauzeti informirani stav i donijeti jednog dana ispravnu odluku na referendumu, građanima država članica, posebice starih država članica, treba približiti našu domovinu i objasniti što ona donosi u zajednički europski dom, kako bi osigurali i njihovo prihvaćanje našeg europskog poduhvata u vrijeme zamora proširenjem. Republika Hrvatska u ovome trenutku uživa potporu 51 posto europskih građana, kako to pokazuje posljednje istraživanje Eurobarometra. Cilj nam je kontinuirano jačati tu potporu. Zajednička povijest, umjetnost, znanost i, iznad svega, vrijednosti koje prihvaćamo i živimo, mogu uvjeriti ljude diljem Europske Unije da prihvate Republiku Hrvatsku kao članicu Europske Unije, te je na promicanju naše pripadnosti potrebno poraditi.

Mnoge reforme koje se poduzimaju u vezi pristupanja Europskoj Uniji, posebice glede ispunjavanja političkih uvjeta, komplementarne su reformama koje je nužno provesti za dobivanje pozivnice za punopravno članstvo u Sjevernoatlantskom savezu. Republika Hrvatska nedavno je predstavila četvrti Godišnji nacionalni plan za razdoblje 2005. – 2006. u okviru Akcijskog plana za članstvo. Plan obuhvaća pripreme i reforme u pet područja: politička i gospodarska pitanja, obrambena i vojna pitanja, financijska, sigurnosna i pravna pitanja. S ciljem postizanja interoperabilnosti s oružanim snagama članica NATO-a Republika Hrvatska intenzivirat će svoje sudjelovanje u raznim aktivnostima Saveza, od vojne obuke i doktrine, obrambene politike i strategije, pripremajući se za punopravno članstvo. Na temelju dosadašnje dokazane visoke profesionalnosti naših postrojbi, hrvatsko sudjelovanje u ISAF (*International Security Assistance Force*) misiji u Afganistanu, pod zapovijedanjem NATO-a, povećat će se 2006. godine, temeljem odluke Hrvatskog sabora.

Sve to potvrđuje da je Republika Hrvatska, kao država aspirantica, u uznapređenoj fazi približavanja NATO-u te što prije očekuje pozivnicu za pregovore o članstvu, u skladu sa zaključcima sa sastanka na vrhu u Istanbulu 2004. godine: proklamiranoj politici otvorenih vrata i kontinuiranoj ocjeni napretka svake pojedine zemlje u skladu s napretkom ostvarenim u provedbi reformi u okviru Akcijskog plana za članstvo. NATO za nas nije samo vojni savez i sigurnosni mehanizam, već i politički savez koji dijeli zajedničke vrijednosti i interese: vrijednosti liberalne demokracije, poštivanja ljudskih prava, tolerancije, solidarnosti, slobodnog poduzetništva; interese u očuvanju

tih vrijednosti te u osiguravanju globalne stabilnosti i međunarodnog mira, djelujući jedinstveno, u krajnjem slučaju i uporabom vojne sile.

U tom kontekstu, a imajući u vidu razinu potpore javnog mnijenja za naše članstvo u Sjevernoatlantskom savezu, svjesni smo da je nužno hrvatskoj javnosti približiti Savez, njegove vrijednosti i postignuća, proces pristupanja NATO-u, kao i prednosti te troškove hrvatskog ulaska. U tu svrhu priprema se i posebna komunikacijska strategija kao i niz aktivnosti javne diplomacije. Tako će se ove godine u Republici Hrvatskoj održati niz međunarodnih događanja vezanih uz NATO, kojima želimo hrvatskim građanima predočiti naša dosadašnja postignuća na putu u Savez.

Na svom putu prema NATO-u Republika Hrvatska institucionalizirala je suradnju s dvije preostale zemlje iz Vilnius skupine (Makedonija i Albanija) potpisujući 2. svibnja 2003. godine u Tirani, zajedno s SAD-om, Američko-Jadransku Povelju. Povelja A3 važna je i zbog jačanja savezničkog mentaliteta, razmjene iskustava unutar Akcijskog plana za članstvo i zajedničkog lobiranja za ubrzanje procesa članstva u NATO-u. Uz svoju neospornu opredijeljenost za suradnju u regiji i njenu stabilizaciju, Republika Hrvatska mišljenja je da integracijski procesi u NATO-u mogu biti ocjenjivani samo temeljem individualnih postignuća svake pojedine zemlje.

Republika Hrvatska svjesna je svoje uloge u regiji kao i odgovornosti prema poticanju dobrosusjedstva i prihvaćanja zajedničkih europskih vrijednosti i standarda od strane ostalih država regije. Međusobne odnose želimo graditi na temelju punog poštivanja međunarodnog prava, ravnopravnosti i međusobnog uvažavanja u rješavanju preostalih otvorenih pitanja. U odnosima s pojedinim susjednim državama moguće je dati ocjene od dobrih do iznimno razvijenih, jer je riječ o razvijenoj suradnji sa svim susjedima, u užem i širem smislu toga pojma, koja obuhvaća suradnju u brojnim društvenim područjima. S nekim državama uopće nema otvorenih bilateralnih pitanja te se, primjerice, politički odnosi s Mađarskom, Albanijom, Makedonijom, Rumunjskom, Bugarskom i Turskom mogu označiti iznimno razvijenima bez otvorenih pitanja. Dakako, i s tim državama moguće je dodatno unaprjeđenje suradnje, posebno na području gospodarstva, kulture i slično.

Odnosi s Italijom i Slovenijom, unatoč nekim otvorenim pitanjima, dobri su i razvijeni u svim društvenim segmentima, a naročito na području gospodarstva. Premda se ne radi o novim pitanjima – jer su ona rezultat i posljedica raspada bivše države – suradnja se s navedenim državama i do sada razvijala u pozitivnom smislu. Upravo u tome, kao i zbog obostranog interesa, vidimo jamstva da će se i spomenuta otvorena pitanja u dogledno vrijeme riješiti. Pritom je moguće, kad se postigne obostrana suglasnost da su iscrpljena bilateralna sredstva, koristiti i neku od raspoloživih međunarodno-pravnih mogućnosti kako bi se emocionalni naboj tih pitanja u javnostima uključenih država smanjio.

Odnosi između Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine također su dobri i partnerski jer su riješena mnoga pitanja naslijeđena iz prošlosti poput Ugovora o dvojnog državljanstvu, reguliranja mirovinskih i invalidskih prava bivših pripadnika HVO-a i članova njihovih obitelji. Napredak je zabi-

lježen na području prometnih infrastrukturnih projekata, u rješavanju povratka izbjeglih i prognanih, na području obrane, policije, pravosuđa i sigurnosti, a Zajednička izjava premijera dviju država ukazuje na opredjeljenje za daljnji razvoj partnerske suradnje dviju država u europskom kontekstu.

Unatoč nizu još uvijek otvorenih pitanja (među najvažnijima su sudbina nestalih, povratak izbjeglica, imovinsko-pravna pitanja, granica), odnosi Hrvatske i Srbije i Crne Gore u 2005. bili su dinamični i konstruktivni, kako na razini RH-SiCG, tako i u odnosima Hrvatske sa Srbijom i Crnom Gorom odvojeno. Suradnja je unaprijeđena na političkom, gospodarskom, parlamentarnom, kulturnom, vojnom i drugim područjima. Obostrano je, tijekom niza bilateralnih susreta, prihvaćena teza kako odnosi Hrvatske i Srbije i Crne Gore jesu i bit će temelj stabilnosti u regiji. Koliko će oni moći biti intenzivni u ovoj godini ovisit će u velikoj mjeri od rješavanja statusnih pitanja kako Kosova tako i Crne Gore, odnosno ukupne državne zajednice.

Osim intenziviranja bilateralnih odnosa sa zemljama regije, Hrvatska je tijekom 2005. nastavila aktivno sudjelovati u svim značajnijim političkim, gospodarskim i drugim procesima i integracijama u regiji. Posebno je zapažena inicijativa Hrvatske o proširenju CEFTA-e kao regionalne zone slobodne trgovine radi omogućavanja još veće gospodarske suradnje u regiji. Značajno je i ponovno povezivanje jugoistočne Europe u europsku energetsku mrežu, čemu je u velikoj mjeri pridonijela upravo Hrvatska.

U neskrivenom je interesu Republike Hrvatske imati susjedne države koje su odlučne slijediti europski san. Proces uključivanja Republike Hrvatske u EU i NATO u regiji se jednoglasno ocjenjuje kao poticajan za sve zemlje regije. Spremni smo im nastaviti pružati svu stručnu i tehničku pomoć koja nam je na raspolaganju, a koja im može pomoći da ispune uvjete u svakoj fazi na putu prema članstvu u Europskoj Uniji. To je naša politika budući da vjerujemo u europski identitet svake države u regiji. U tome je interes i odgovornost Republike Hrvatske, kao predvodnika euro-atlantskih integracijskih aktivnosti regije.

Trajna stabilnost i napredak regije jugoistočne Europe mogu se najbolje postići putem članstva svih njezinih država u Europskoj Uniji, na temelju ispunjavanja svih uvjeta određenih na njihovom pojedinačnom putu prema pristupanju Europskoj Uniji. Ne smije se zaboraviti da ova godina donosi nekoliko ključnih pitanja za stabilnu i demokratsku strukturu sigurnosti u ovom dijelu Europe – status Kosova, sudbina državne zajednice Srbije i Crne Gore, kao i post – Daytonsko ustavno uređenje za Bosnu i Hercegovinu. Republici Hrvatskoj strateški je važno daljnje jačanje stabilnosti i prosperiteta cjelokupnog područja jugoistočne Europe.

Osim odlučnosti u provođenju teških reformi, pravi test za jugoistočnu Europu učinkovita je regionalna suradnja. Regionalna suradnja učinkovita je kada je otvorena, uravnotežena, bez skrivenih namjera, utemeljena na europskim načelima i u skladu s općim politikama Europske Unije na korist naših građana. Republika Hrvatska predana je takvoj regionalnoj suradnji. U tom pogledu 2006. godina nam donosi nekoliko mogućnosti za promicanje

navedenog koncepta regionalne suradnje. Naime, preuzimamo predsjedanje Procesom suradnje u jugoistočnoj Europi (*South East Europe Cooperation Process – SEECP*) kao i Kvadrilateralom, suradnjom Italije, Mađarske, Slovenije i Hrvatske.

Time dolazimo do pozicije Republike Hrvatske u međunarodnim okvirima, kao samosvjesne države odlučne na putu ostvarenja punopravnog članstva u Europskoj Uniji i Sjevernoatlantskom savezu, odgovornog člana međunarodne zajednice, koji pridonosi procesima demokratizacije, sigurnosti i stabilnosti na globalnom planu. Za stvaranje takvog prepoznatljivog i prihvaćenog *imagea* naše države treba uložiti dosta napora, i to ne samo djelima, već i *brandingom* kao suvremenim pristupom u međunarodnoj promidžbi.

Iako je interes hrvatske vanjske politike prvenstveno usmjeren na naše okruženje, susjedstvo i europski kontinent, Republika Hrvatska želi jačati svoje odnose sa svim demokratskim državama svijeta, posebice vodećim svjetskim državama, poput SAD-a, Rusije, Kine, Japana, Indije, Brazila, kao i regionalnim liderima. I to na političkom, kulturnom, znanstvenom, ali, ponajviše, na gospodarskom planu. U tu svrhu nastavit će se s programom ustrojavanja gospodarske diplomacije utemeljene na poslovnom pristupu, kao servisa našim poduzetnicima.

Želimo preuzeti svoj dio odgovornosti u jačanju globalne sigurnosti te iskustvo koje smo stekli u obrani vlastite domovine iskoristiti za sudjelovanje u rješavanju post-konfliktnih situacija diljem svijeta i na taj način pomoći u njihovu prevladavanju. Republika Hrvatska stekla je u tome izniman ugled pa sudjeluje u 10 mirovnih misija pod okriljem Ujedinjenih naroda, a 2006. godine planira se uključivanje u još nekoliko misija. U prilog navedenom govori i nedavno imenovanje hrvatskog generala Dragutina Repinca zapovjednikom misije UNMOGIP, na granici Indije i Pakistana.

Aktivan smo član globalne antiterorističke koalicije te, osim prihvaćanja međunarodnih konvencija u svrhu sprječavanja terorizma kao i aranžmana za sprječavanje širenja naoružanja za masovno uništenje, doprinos dajemo i sudjelovanjem u već spomenutoj ISAF misiji u Afganistanu, naši policijski instruktori obučavaju iračke policajce na akademiji u Jordanu, prenosimo i naša forenzička iskustva.

Pružanje različitih oblika pomoći, razvojne, humanitarne, tehničke, *ad hoc* pomoći u slučajevima prirodnih katastrofa i elementarnih nepogoda, sastavni je dio vanjske politike jedne države i pridonosi njezinom ukupnom *imageu* u međunarodnim okvirima. Kako se u Republici Hrvatskoj, za sada, sustavno i kontinuirano ne evidentira i prati pomoć koju pružamo, tijekom 2006. godine uspostaviti će se sustav planiranja i praćenja sveukupne pomoći. Uspostava je takvog sustava i zahtjev Europske Unije te preduvjet sudjelovanja u njezinim razvojnim i humanitarnim politikama.

Imajući u vidu napore u promicanju međunarodnog mira i sigurnosti u partnerstvu s međunarodnom zajednicom, kao i svoju ulogu u regiji, tijekom 2006. godine nastaviti će se s lobiranjem za ostvarivanje nestalnog članstva Republike Hrvatske u Vijeću sigurnosti u razdoblju 2008 – 2009. čime bismo

po prvi puta ušli u sastav tog tijela Ujedinjenih naroda i, čvrsto vjerujemo, dali kvalitetan doprinos njegovu radu.

Sve navedeno pred hrvatsku diplomaciju stavlja velike izazove kojima namjeravamo odgovoriti njezinom daljnjom profesionalizacijom i pomlađivanjem. Uloga diplomata u suvremenom svijetu mijenja se, zahtijeva stalno usavršavanje i polifunkcionalnost djelovanja. Stoga će se u okviru Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija tijekom godine pokrenuti i program *online* usavršavanja za naše diplomate diljem svijeta. Samo izvrsnost hrvatske diplomacije jamči ostvarivanje istaknutih ciljeva hrvatske vanjske politike, što će posebno doći od izražaja u perspektivi punopravnog članstva u Europskoj Uniji i Sjevernoatlantskom savezu. Sigurna sam da ćemo u tome i uspjeti.

Summary

Croatian Foreign Policy in 2006: Challenges to be Faced

Three goals of the Croatian foreign policy activity are: becoming a member of the EU and NATO, developing good neighboring relations and regional cooperation in SEE, as well as forming and strengthening Croatia's position and image in the international relations.

During this year some difficult questions are going to be raised in the process of the accession talks where the maintenance of the reached national consensus is going to be very important in strengthening our position in negotiations.

Various reforms conducted in the relation with approaching the EU, especially regarding fulfillment of the political conditions, are complement to the reforms needed to be conducted in order to receive an invitation to a full membership in the NATO Alliance.

Aware of its role in the region, Croatia supports the improvement of the good neighboring relations based on following the international law, equality of rights and mutual respect in order to resolve remaining open issues. In the international relations, Croatia is making efforts to strengthen the image of the responsible member of international community, which contributes to democracy, security and stability at the global level.

Key words: Republic of Croatia, EU, NATO, foreign policy, accession talks, screening, regional cooperation, CEF'TA, global security, peace-keeping missions